

דגל אדום אדום

תעשיית הבשר הישראלית חיה על זמן שאול. סגירתו של מפעל אדום אדום, שבבעלות תנובה, ירדה מהפרק לעת עתה. אך הענקת מכסות יבוא בשר טרי לחברת האם קוצבת את חייו. ממש כמו בשאר ענפי החקלאות, לא מדובר במקרה אלא בשיטה

פורסם ב"דבר ראשון" מאת עמר כהן: 20.10.2016

משרד האוצר הכריז שיפתח את שוק הבשר לייבוא ויגדיל את מכסות הייבוא של בשר טרי. תנובה, יצרנית הבשר הגדולה בישראל, נעמדה על הרגליים האחוריות ואיימה בסגירתו של מפעל אדום אדום ופיטוריהם של כ-200 עובדים.

במשרד האוצר, במקום לגנוז את הורדת המכסים ולחזק את החקלאות והתעשייה המקומיות, החליטו לתת לתנובה חלק מהמכסות ולדרג את שחרורן של המכסות לכמה שנים. פיטוריהם של העובדים שנשלחו להישכב על הגדר עבור תנובה נדחו לעת עתה. מגדלי הבקר מבינים שמכרו אותם. אז מה בעצם קורה פה?

יצרן ויבואן - מתכון לחיסול התעשייה המקומית

במאי האחרון פרסמה הרשות להגבלים עסקיים המלצה שלא לאפשר לתנובה ודבאח, המחזיקים ביחד בנתח של יותר מ-80% משוק הבשר הטרי, לקבל מכסות לייבוא פטור ממכס. על פי המחקר שבוצע בחטיבת התחרותיות שלה, המליצה הרשות להקצות מכסות יבוא דווקא לבתי המטבחים הקטנים והבינוניים, על מנת לאפשר צמיחה של שחקנים שינגסו בנתח השוק של שתי הגדולות. על פי תפיסת הרשות, ביזור שוק הבשר הריכוזי יוביל לחיזוק התחרות ולהורדת מחירים.

אם כך מדוע הסכימו באוצר לאפשר לתנובה ולדבאח להשתתף במכרזים על מכסות הייבוא הפטורות ממכס? יכול להיות שבשם הורדת המחיר לצרכן מוציא האוצר לפועל מדיניות אחרת? את התשובה ניתן למצוא בדבריו של אושיק אפרים, מנכ"ל ויטה פרי הגליל, שאמר כי מדיניות הורדת המכסים של משרד האוצר תביא לתוצאה הבאה: "נפטר את העובדים ונהפוך את המפעלים למחסני יבוא". אפרים מעדיף לייצר בחצור הגלילית ולספק עבודה לישראלים. אבל אם המדינה תחייב אותו, במקלות וגזרים, להפוך מיצרן ליבואן הוא יעשה זאת.

לתנובה, שהייתה בבעלות הקיבוצים והמושבים ובעצם בבעלות החקלאים המהווים את שרשרת האספקה שלה, לא היה שום עניין להפוך ליבואנית. אך לעומת תנובה ההיסטורית, לחברת האחזקות הסינית שרכשה את תנובה אין שום עניין במגדלי הבקר, ברפתנים או בחקלאים הישראלים ובטח שלא בעובד הישראלי. תנובה הסינית, אם היה מתאפשר לה, הייתה נוטשת את הייצור בישראל, מייבאת (או אולי בעצם מייצאת) לארץ תוצרת ממדינות המסבסדות את הייצור החקלאי והתעשייתי ונשארת עם המותג של הבית.

בהחלטתו להמשיך עם הורדת המכסים (גם אם בקצב אטי יותר), שר האוצר מסמך לתנובה כיצד הוא היה רוצה לראות את האסטרטגיה העתידית שלה. מפעל אדום

אדום בבית שאן ניצל לבינתיים. אך ספק אם במדיניות הנוכחית הוא יהיה כאן גם ב-2020, כאשר מכסות הייבוא יגיעו לשיא.

בישראל חברות רבות המשמשות כייבואן וכיצרן של מוצרים מקבילים. נטו, יוניליבר (תלמה) ונסטלה (שטראוס) הן מהמובילות של השיטה. הדגים זאת יפה ירון זליכה במיני סידרה של דורון צברי ואמיר בן דוד "מגש הכסף". זליכה הולך בין מדפי הסופר ובודק מי הן החברות שמאחורי המותגים. כך מתברר שמיונז תלמה המיוצר בישראל מתחרה במיונז המיובא של יוניליבר כשלמעשה מדובר באותה החברה. וזה בעצם הרווח הגדול של תנובה מעסקת המכסות עליה חתמה עם כחלון. היא תוכל להחזיק שני מותגי בשר טרי שיציגו תחרות מדומה אחד בשני.

יש מקום לחשש כי בסופו של יום המותג הישראלי יראה לצרכן הישראלי כפרובינציאלי ונחות. תנובה תמצא מדינה שבה ניתן לייצר בזול יותר מבישראל ומותג אדום יעלם יחד עם המפעל בבית שאן ועם מגדלי הבקר הישראליים.

האוצר לא התקפל - שיטת הסלמי עובדת שוב

עם פרסום ההחלטה של כחלון בדבר דירוג הורדת המכסים, יצאו בגלובס בכותרת "האוצר התקפל: פתיחת השוק לייבוא בשר טרי ללא מכס תידחה ל-2020." גם ידיעות אחרונות בחרו בנוסח דומה כשכתבו "כחלון התקפל, מפעל הבשר של תנובה ניצל". למעשה המציאות מלמדת כי לא מדובר בהתקפלות אלא בשיטה.

בדיוק כמו בהורדת מכסי הדבש, הדגים, שמן הזית והירקות המהלך של האוצר מתחיל בהכרזה על מהלך בזק ללא הדברות עם החקלאים והתעשיינים. אלו נעמדים עם הגב לקיר ונאלצים לצאת למאבק על פרנסתם. אחרי מספר ימים של הפגנות ודיונים מגיעים לפשרה. החקלאים מרגישים שהם ניצלו לעת עתה ולפעמים אפילו השיגו איזושהי תמיכה זמנית.

באוצר גם מקדמים את מדיניות הורדת המכסים וגם מציגים עצמם כמי שעמדו מול "קבוצות הלחץ". אנשי המשרד יודעים כי ברגע שהמכס ירד, גם אם באופן חלקי ומוגבל, והמותגים החדשים נכנסו לשוק אין ממש דרך חזרה. החקלאים והתעשיינים שהתפשרו על מכסה של 50 טון יקבלו אחר כך גם מכסה של 100 טון. כי מה בעצם ההבדל? בסופו של דבר היעד של האוצר ושל ראש הממשלה נתניהו ברור, ויו"ר המועצה הלאומית לכלכלה אומר זאת באופן גלוי. תעשייה משמעותית וחקלאות בהיקפים גדולים ייעלמו מהמשק הישראלי, שיעבור להתבסס על שירותים ומסחר ועל יבוא מוצרי צריכה. לצורך ביצוע השינוי המבני הזה במשק, הממשלה מתכננת לבטל כל הגנה שהיא מעניקה לייצור המקומי, לטובת השוק "החופשי".